

**UNIVERSITATEA BABEȘ BOLYAI CLUJ –NAPOCA
FACULTATEA DE STUDII EUROPENE
ȘCOALA DOCTORALĂ PARADIGMA EUROPEANĂ**

**COLINDATUL ȘI COLINDELE ÎN PARTEA DE
SUD A JUDEȚULUI BIHOR**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**Coordonator științific,
PROF.UNIV.DR. ION CUCEU**

**Doctorand,
MARIA FLAVIA CIOCOTIȘAN**

CLUJ-NAPOCA

2016

CUPRINS

CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE

Argumente pentru o asemenea temă	1
--	---

CAPITOLUL I

Istoricul preocupărilor pentru cercetarea folclorului autohton cu privire specială asupra celui din nord-vestul României.....	5
---	---

CAPITOLUL II

Contribuții la descoperirea și cercetarea colindei românești	52
1. Culegeri și studii	52
2. Teorie și metodă în cercetarea colindei și colindatului	59
3. Metodologia de cercetare a folclorului	63

CAPITOLUL III

Ritualul colindatului la români	73
Despre sistemul obiceiurilor	73
Mentalitatea arhaică a satului românesc	77
Nașterea colindelor, evoluția obiceiului colindatului	82
Sărbătoarea arhaică și funcțiile ei	86
Cicluri temporale: veacul	88
Regenerarea timpului în credințe practice și reprezentări mitice românești legate de Crăciun și Anul Nou	90
Ritualurile agrare în tradiția populară românească	94
Tradiția românească și sărbătorile de Crăciun	99
Organizarea și pregătirea colindatului	108
Colindatul de Crăciun	118
Repertoriul de colinde	123
Darurile și orațiile lor	130
Colindatul de Anul Nou de Sfântul Ion și zoritul	131
Petrecerea de la sfârșitul colindatului (Bulciul)	132
Semnificațiile și evoluția colindatului la români	135

CAPITOLUL VI

Continuitate și discontinuitate în ritualul colindatului în sudul Județului Bihor 139

Repere geografico-istorice ale zonei cercetate	139
Repere istorice	144
Graiul	145
Viața religioasă	146
Viața culturală a comunei Budureasa	146
Ocupațiile locuitorilor	147
Meșteșugurile tradiționale	148
Casa și gospodăria țărănească.....	148
Moara de cereale.....	149
Piua de bătut țesăturile din lână (șteaza)	149
Moara de scânduri	150
Portul popular	150
Calendarul sărbătorilor și obiceiurilor de iarnă la Budureasa	155
Folclorul obiceiurilor de iarnă în satul Talpe de Beiuș	162
Colindatul cetelor de copii.....	163
Repertoriul de colinde din satele din sudul Bihorului	166

BIBLIOGRAFIE 179

ANEXE 185

Harta României și a Județului Bihor	186
Harta Județului Bihor și zona cercetată	187
Harta localităților cercetate.....	188
Texte folclorice (colinde)	189
Anexe foto	291
Anexe caiet (manuscris) colinde.....	313

REZUMAT

Cuvinte cheie: colindă, colindat, sărbătoare, Crăciun, Anul Nou, repertoriu de colinde, orații, folclor, obiceiuri de iarnă, ritualuri, tradiții.

Cercetările noastre pe tărâmul etnologiei au pornit de la varietatea manifestărilor folclorice legate de sărbătoarea Crăciunului și a Anului Nou. Am fost marcată de împletirea elementelor religioase cu cele laice, precreștine și păgâne în cadrul ritualurilor acestor sărbători. Nuanțele care vor apărea în cercetare noastră vor pune în lumină notele religioase, infuzate de biserică, peste stratul precreștin-arhaic, foarte puternic conturat și care rămâne dominant până în zilele noastre.

Investigațiile etnologice întreprinse au la bază un segment din zestea spirituală a Bihorului, astfel, am dorit să aflu cât mai mult despre autenticitatea zonei etnografice, a Țării Beiușului, după alți autori, a Țării Biharie, sau după unii geografi Bazinul Beiuș-Vaşcău, adică, partea de sud vest a județului Bihor.

Cercetările noastre s-au oprit asupra unei teme generoase *colindatul și repertoriul de colinde*, care încă mai păstrează elemente ale arhaicului în cultura tradițională a Bihorului, în mod special a Țării Beiușului.

Colecțiile de colinde publicate până acum și la care vom face referire în textul lucrării, mai extinse ori mai restrânse, pledează în favoarea ideii existenței a foarte numeroase puncte comune ale textelor însă descrierea obiceiurilor este adeseori sumară, necesitând o reluare, o amplificare a prezentării lor, tocmai pentru că ele sunt extrem de diferite. Interesul pentru zona de obârșie a familiei mele poate constitui și el o motivație a alegerii acestei teme. Copilăria și adolescența petrecute, mai ales în vacanțe, la bunici au reținut obiceiuri și texte încântătoare, fie că era vorba de spațiul originar al tatălui meu (din Maramureș, zonă pe care, datorită trecerii la cele veșnice a bunicilor și ulterior, a distanței nu am mai putut-o cerceta) fie din zona Bihorului, de unde este mama. În anii studenției, am avut privilegiul să cunosc și să ascult profesori și cercetători pasionați de folclor, cei care au continuat adevărata școală clujeană de etnografie și folclor Virgil Florea, Ion Șeulean, Ion Cuceu, Maria Cuceu, Eleonora Sava precum și alții, i-am notat în ordinea în care i-am cunoscut și nu în ordinea importanței lor, dacă se poate spune așa .

După absolvire, venind la Oradea, m-am apropiat de un alt focar de interes folcloric, fie citindu-l pe Ion Bradu, cunoscător al spațiului cultural bihorean, fie urmărind

activitatea de comentator și coordonator a numeroaselor activități folcloristice din zonă, datorate lui Crăciun Parasca. De altfel, chiar și în presa cotidiană sau săptămânală ori în cunoscuta revistă lunară Familia s-a acordat și încă se mai acordă un spațiu generos manifestărilor etnografice și folclorice.

Motivele personale, care au generat alegerea și tratarea temei de față, au pornit de la convingerea că satul reprezintă un univers complex, un univers, care nu se lasă cunoscut în toate *chingile* sale de către oricine și oricând. De aceea, cred că prin originile mele și prin faptul că mi-am petrecut o bună parte a vieții în acest univers, am un atu în plus în fața cercetătorilor *ocazionali*, proveniți din mediul urban, în deslușirea tainelor acestei lumi. În această lume am trăit, am copilărit, aici își au originile moșii și strămoșii mei și, ca atare, îmi este ușor să apropiere de acești oameni, de trăirile lor, de modul lor de a fi, de comportamentul și afecțiunea lor. Cercetătorul *urban* se lasă prea ușor ademenit de farmecul satului și al țăranului, de pitorescul peisajului, căutând nu de puține ori un discurs paseit, scăpându-i faptele reale, obiective.

În cadrul cercetării mele, am căutat să fiu cât se poate de detașată de faptele și fenomenele sociale cercetate, întrucât așa cum spunea foarte plastic Hegel ”nu tot ce este familiar este prin aceasta și cunoscut”

Lucrarea noastră cuprinde patru capitole axate pe problematica cercetării colindei și a colindatului la români.

Primul capitol intitulat *Istoricul preocupărilor pentru cercetarea folclorului autohton cu privire specială asupra celui din nord-vestul României* are în vedere preocupările intelectualilor români pentru creația folclorică de la cronicarii moldoveni, Ion Neculce și Dimitrie Cantemir la reprezentanții Școlii Ardelene. Trebuie menționat că o asemenea direcție se împletește armonios cu preocupările filologice și istorice ale acestora pentru a demonstra originea noastră romană, continuitatea și unitatea poporului român.

Glasul acestor literați se face auzi prin intermediul ziarelor și revistelor vremii unei publice folclor studii comparare, literatură populară etc. Ei recomandă prin articolele publicate folosirea surselor de inspirație din istoria neamului, din frumusețile patriei și din folclor deoarece,, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și de poetice, pentru ca să putem găsi la noi subiecturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații,,.

În epoca revoluției de la 1848, *creația populară* devine o preocupare de bază în toate provinciile românești. Nicolae Bălcescu afirma cu tărie că poeziile populare sunt

de o bogăție uimitoare pentru că „ înrânsele aflăm nu numai fapte generale, dar ele intră și în viața privată, ne zugrăvesc obiceiurile și ne arată ideile și sentimentele veacului.

Acum s-au format intelectuali de vază, care prin creațiile lor vor pune în valoare cultura materială și spirituală a satului. Dintre aceștia amintim: Dimitrie Sfura, Atanasie M. Marienescu, Iosif Roman, Ioniță Scipione Bădescu, Maria Suciu Bosco, Miron Pompiliu, Iosif Vulcan și alții, toți viitori colaboratori la reviste și ziare ale vremii. E vor edita celor două almanahuri *Diorile Bihorului*, în 1854, și *Fenice*, în 1868, dar vor fi și colaboratori ai revistei *Familia* de mai târziu, dorind unanim afirmarea naționalității prin limbă și cultură. La *Diorile Bihorului*, „ preotul bihorean Moise Sora Novac, un traducător al poezilor latini și el însuși poet- va publica *Poema Munților Beiușului* scrisă de Dimitrie Meciuc, în anul 1816, în care acesta vorbește despre *smei și vrăjitoare, călușari și târguri de fete, sezătoare și clacă, lăutari* și alte aspecte reprezentative ale folclorului românesc, introducând și câteva strigături autentice românești. Deși preotul Moise Sora Novac aduce o serie de modificări textului original, acesta rămâne semnificativ pentru elementele folclorice pe care le conțina iar unele dintre aceste elemente populare se vor regăsi în culegerile apărute ulterior și chiar în circulația orală, de exemplu în *Legenda Someșului și Drăganului*, consemnată din munții Bihorului (cel dintâi val de folclor care pătrunde într-o încercare poetică românească după, I. Budai- Deleanu).

În această perioadă, se întemeiază o serie de asociații și societăți cultural naționale, dintre care mai amintim câteva: *Asociația pentru Cultură a Poporului Român din Maramureș* (1861), *Societatea de lectură a elevilor din Beiuș* (1862), *Asociațiunea națională arădană pentru cultura și conversarea poporului român* (1862) și *Societatea literară Petru Maior* a studenților români din Budapesta, pe data de 9 februarie 1862, sub îndemnul și îndrumarea lui Iosif Vulcan, considerat adevăratul întemeietor al acestei societăți literare și culturale.

Tinerii membri ai *Societății Petru Maior* din Budapesta încercau să mențină vii obiceiurile și tradițiile românești, perpetuând, acolo departe, spiritul local al Ardealului, cu tot ce avea el specific: se cântau doine și colinde românești, societatea înființează un cor, și, mai târziu, o orchestră proprie, se jucau călușarii și bătuta, tinerii având costume naționale, cerute împrumut, uneori de elevii de la Beiuș, se citeau lucrări cu teme de folclor și se recitau poezii populare- prezente mai apoi și în paginile *Rosei cu Ghimpi*, ceea ce reprezenta, în bună măsură, o continuare, sub altă formă a activităților de la societățile de lectură din Transilvania.

Capitolul al II-lea poartă amprenta *contribuției intelectualilor români la descoperirea și cercetarea colindei românești*.

În cadrul acestui capitol am pornit de la ideea potrivit căreia, *Colinda* a reprezentat de timpuriu interesul culegătorilor și cercetătorilor de folclor. Meritele cercetătorilor folcloriști sunt importante pentru că, datorită lor, putem cunoaște repertoriul muntean și transilvănean dintr-o etapă când genul era mai puțin supus influențelor, ceea ce ne ajută la reconstituirea stratului comun. Unele culegeri sunt mai vaste, altele au dimensiuni modeste, cele mai multe cuprind doar texte, puține prezentând și melodia colindelor. De nivele variate și aparținând unor generații cu puncte de vedere diferite, autorii colecțiilor au obținut, desigur, rezultate inegale. Astfel, uneori, alături de textele de colinde s-au publicat și cântece de stea, aceasta fie din cauza lipsei unor criterii clare ale limitelor de gen, fie pentru că, autorul – atunci când a fost muzicolog – a avut în vedere melodia, care în unele zone păstrându-și nemodificată vechea structură, vizează texte recente din repertoriul cântecului de stea. Majoritatea vechilor culegători s-au bazat mai ales pe contribuțiile corespondenților și elevilor. Însă, pentru cercetarea riguroasă a repertoriului zonal, această metodă are și părți negative. Unul dintre aceste dezavantaje ale metodei indirecte ar fi faptul că cei care au cules materialul (învățători, preoți, profesori), mutați din varii motive din zona lor natală în alte regiuni ale țării, au putut da drept colinde ale zonei în care se aflau, și texte aparținând repertoriului natal. Pe această cale au fost consemnate astfel, în vechile colecții, unele date neclare. Chiar și atunci când materialul a fost adunat direct, culegătorii au omis adesea să consemneze titlul respectivei colinde în terminologia populară – un dezavantaj, pentru că titlul colindelor conține aproape întotdeauna o indicație ceremonială importantă pentru interpretarea textului. Mai mult, unele culegeri din vechile colecții nu sunt exacte și datorită modificării textului popular, metodă folosită în trecut cu bună credință de către reprezentanții școlii romantice, chiar dacă structura arhaică a colindei, forma sa bine consolidată în timp, au rezistat, în general, tentativelor folclorizante.

Colinda românească a provocat interes nu numai sub aspectul culegerii; numeroși autori, ei înșiși culegători, au contribuit prin date etnografice și ipoteze istorice, analize sau clasificări la cunoașterea genului. Am amintit câțiva folcloriști care și-au adus contribuția în această direcție: At. M. Marienescu, G. Dem. Teodorescu, S. Mangiuca, Alexandru Rosetti, Traian German, O. Bârlea, Traian Herseni, Mihai Pop, Jarnik – Bârseanu, Ioan Șerb, Domițian Cesereanu, Ioan Mușlea, lui Aureliu Millea, Ion Bogdan, S.Fl. Marian și mulți alții.

Capitolul al III-lea se intitulează *ritualul colindatului la români*. Aici am abordat o serie de probleme precum : sistemul obiceiurilor, mentalitatea arhaică a poporului român, evoluția practicilor rituale ale colindatului, sărbătoarea arhaică și funcțiile ei, credințe și practici rituale la români legate de Crăciun și Anul Nou și repertoriul colindelor.

Toate cele de mai sus au fost elaborate pornind și având la bază o bogată bibliografie, menționată cu rigoare. Cum cercetările, prețioase pentru noi, s-au oprit la un moment dat ori s-au rărit, rămâne ca, în urma investigațiilor pe teren, în zona de sud a Bihorului, să nuanțăm lucrurile, urmărindu-le evoluția sau, mai degrabă, involuția, aducând astfel, pe cât se poate „la zi”, aspectele atât de exact surprinse de cercetătorii înaintași. Rămâne deci să menționăm, pornind de la cele descoperite în zona pe care o avem sub observație, nuanțe ori diferențe, care țin, credem noi, de specificul spațiului geografic avut în vedere, dar și de atâtea modificări social, economice, politice, spirituale, culturale și altele ale ultimelor decenii. Dacă primul termen al viitoarei comparații este amplu, bogat, exact surprins, cel de al doilea rămâne să fie studiat și detaliat.

Capitolul al IV-lea poartă amprenta *specificității zonale a cercetării noastre*, el abordând probleme ale continuității și discontinuității în ritualul colindatului în Sudul Județului Bihor. În prima parte am creionat cadrul istorico-geografic al zonei, după care am tratat în detaliu folclorul obiceiurilor de iarnă în sate din sudul Județului Bihor: Budureasa, Talpe de Beiuș, Nimăiești, Prisaca, Hinchiriș, Curățele, Mizieș și altele.

Lucrarea se încheie cu o culegere de colinde, texte culese din teren și din colecții particulare ale unor profesori din zonă, puse la dispoziție cu generozitate. Alăturat prezentăm o panoplie de fotografii făcute cu diverse ocazii, ele ilustrând cadrul etno-folcloric local precum și un caiet (manuscris) cu colinde provenind de la un sătean din Budureasa.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexici G., *Din trecutul poeziei populare române*, *Luceafărul*, II, 1903, nr. 22.
2. Alexici G., *Texte din literatura poporană română, adunate*, Tomul I, *Poesia tradițională*, Budapesta, Editura autorului, 1899.
3. Arnold Van Gennep, *Manuele de folklore francaiscontemporain*, Tome premier, II, Paris, 1946
4. Bartok B., *Rumanian Folk Music Volume Four, Carols and Christmas Songs (Colinde)*, Edited by Benjamin Suchoff, Texts Translated by E. C. Teodorescu, The Hague, Martinus Nijhoff, 1975.
5. Bălășel T., *Versuri populare române, ceremonioase*, vol. I, Craiova, Ramuri, 1919.
6. Bălcescu Nicolae, *Cuvânt preliminaru despre izvoarele istoriei românilor*, în „Magazin istoric pentru Dacia”, I 1845.
7. Bârlea O., *Colindatul în Transilvania*, în A. M. E. T. pe anii 1965-1967, Cluj-Napoca, 1979.
8. Bârlea O., *Folclorul românesc. Momente și sinteze*, Editura Minerva, București, 1981 – I, 1983- II.
9. Bârseanu A., *Cinzeci de colinde*, adunate de școleri de la școalele medii Române din Brașov, Ediția a II a, Brașov, Ed. Ciurcu, 1903.
10. Bernea Ernest., *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, Editura Humanitas, București, 1997.
11. Bolca V. *Lepturiștii din Oradea*, Sibiu, 1944.
12. Bot N., *Contribuții la cunoașterea funcției colindelor*, în A.M.E.T., 1971 – 1973, Cluj Napoca.
13. Bradu I., *Din folclorul obiceiurilor bihorene*, Oradea, 1970.
14. Bradu Ion, *Poeți și prozatori bihoreni*, Beiuș, 1948.
15. Brătulescu M., *Colinda românească*, Editura Minerva, București, 1981.
16. Breazu I. *Literatura Transilvaniei. Studii-Articole-Conferințe*, Editura Casa Școalelor 1944.
17. Breazu I., *Studii de literatură română și comparată*, vol. I, Editura Dacia, Cluj, 1970.
18. Breazu I., *Temeiurile populare ale literaturii române din Transilvania*, Tipografia „Cartea Românească din Cluj”, 1945.

19. Breazu Ion, *Folklorul revistelor Familia și Șezătoarea*, Ed. Cartea Românească din Cluj, Sibiu, 1945.
20. Brediceanu Tibiberiu, *Ciprian Porumbescu și opereta, Crai nou*, în *Luceafărul* VII 1908 nr. 13.
21. Buhociu O., *Folclorul de iarnă, Ziorile și poezia păstorească*, Editura Minerva, 1979, București.
22. Burada T., *O călătorie în Dobrogea*, Iași, 1880.
23. Cara Remus, *Societatea de leptură din Oradea. Cercetări de limbă și literatură*, vol. 2, Oradea, 1969.
24. Caraman P., *Colindatul la români, slavi și alte popoare, Studiu de folclor comparat*, Editura Minerva, București, 1983.
25. Caraman P., *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă (Contribuție la studiul mitologiei creștine din Orientul Europei)*, Institutul de arte grafice „Presa bună”, în Arhiva, an XXXVIII, Iași, 1931.
26. Charachidze G., *Prometeu sau Caucazul (Încercare de mitologie contrastivă)*, Editura Meridiane, București, 1988, Apud, V. V. Filip, Op. cit, p.9.
27. Claude Levi- Strauss, *Mythologiques, I, Le cru et le cuit*, Paris, 1964.
28. Cocișiu I., *Folclor muzical din județul Târnava Mare, Schiță monografică, Sighișoara*, Editura Miron Neagu, 1944, Extras din monografia jud. Târnava Mare.
29. Cocișu I., *Monografia județului Târnava Mare, Sighișoara*, Editura M. Neagu, 1943.
30. Coman M., *Izvoare mitice*, Editura Cartea românească, București, 1980.
31. Crețu V. T., *Existența ca întemeiere*, Editura Flaca, Timișoara, 1988.
32. Cuceu I. și Cuceu M., *Vechi obiceiuri agrare românești*, Editura Minerva, București, 1988.
33. Cuceu I., *Obiceiuri și credințe în legătură cu ocupațiile tradiționale la Gârbou*, jud. Sălaj, în A. M. E. T. 1971- 1973, Cluj- Napoca.
34. Cucu Gh. , *200 colinde populare*, culese de elevii Seminarului Nifon în anii 1924-1927. Ediție postumă îngrijită de Const. Brăiloiu, București, „Societatea Compozitorilor Români”, 1936. *Publicațiile Arhivei de folklore VI*.
35. Culianu I. P., „Călătorii în lumea de dincolo”, Editura Nemira, București, 1994, Apud, V. V. Filip, Op. cit, p. 9.
36. Culianu I. P., *Gnozele dualiste ale occidentului*, Editura Nemira, București, 1995.
37. Curticăpeanu V., *Mișcarea culturală românească pentru Unirea din 1918*, București, 1968.

38. *De la noi de la Bihor*, Culegere de folclor îngrijită de prof. Victor Sarca, Prof. Dumitru Colțea, Oradea 1970.
39. *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Române, București 1979 (Institutul de lingvistică, istorie literară și folclor al Universității „Al. I. Cuza”, Iași).
40. Drăgoi S. V., *303 colinde cu text și melodie*, Craiova, Scrisul românesc, 1931, Ministerul Cultelor și Artelor, Comisiunea pentru Arhiva fonogramică și publicarea de folclor muzical.
41. Drimba Lucian, *Iosif Vulcan*, Ed. Minerva, București, 1974
42. Durand G., *Structurile antropologice ale imaginarului*, Editura Univers, București, 1977.
43. Eliade M. *Tratat de istorie a religiilor*, Editura Humanitas, București, 1992.
44. Eliade M., *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978.
45. Eliade M., *Istoria credințelor și ideilor religioase*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.
46. Eliade M., *Istoria religiilor și culturile populare în A. A. F. an VIII – XI*, 1987.
47. Eliade M., *Mitul eternei reînțarceri (arhetipuri și repetare)*, *Mituri, vise și misteri* în vol. Eseuri, Editura Științifică, București, 1991.
48. Eliade M., *Nașteri mistice*, Ed. XXI, Târgul Mureș, 1991
49. Eliade M., *Sacru și profanul*, Editura Humanitas, București, 1995.
50. Eminescu M., *Scrisori politice*, București, 1905.
51. Filip V. V., *Universul colindei românești, (În perspectiva unor structuri de mentalitate arhaică)*, Editura Saeculum, București, 1999.
52. Florea V., *Folcloriști ardeleni, Colecții inedite de folclor*, Editura Transilvania Press, Cluj-Napoca, 1994.
53. German T., *Tovărășiile de Crăciun ale feciorilor români din Ardeal*, în Anuarul Arhivei de Folclor, vol. V, București, 1939, p. 57- 79.
54. German Tr., *Tovărășiile de Crăciun ale feciorilor români din Ardeal*, Anuarul Arhivei de Folclor, IV, București, 1939.
55. Ghinoiu I., *Vârstele timpului*, Editura Meridiane, București, 1988.
56. Gimbutas M. A., *Civilizație și cultură (Vestigii preistorice în sud- estul european)*, Editura Meridiane, București, 1989.
57. Godea Ioan, *Caracteristici ale culturii populare din Bihor*, Editura Sport-Turism, București, 1977.

58. Godea Ioan, *Zona etnografică Beiuș*, Editura Sport-Turism, București, 1981,
59. Goina Maria, *Budureasa file de monografie*, Beiuș, Editura Buna Vestire, 2010.
60. Hădăreanu Gavril., *Torțe arzând în Țara Beiușului*, Beiuș, Editura Buna Vestire, 1995.
61. Herseni Tr., *Forme străvechi de cultură poporană românească, Studiu paleoetnografie a cetelor de feciori din Țara Oltului*, Cluj Napoca, Editura Dacia, 1977.
62. I. Toșa, S. Munteanu, *Calendarul țaranului român la sfârșitul secolului al XIX- lea*, Editura Mediamira, Cluj- Napoca, 2003.
63. Ispas S., *Colindatul tradițional românesc. Sens și simbol*, Editura Saeculum vizual, București, 2007.
64. Kernbach V., *Universul mitic al românilor*, Editura Științifică, București, 1994.
65. Lăutaru B., *Din trecutul muzicii noastre*, în *Luceafărul*, VII 1908, nr 11.
66. Lenghel - Izanu P., *Doina mândră pân Bârsana*, Baia Mare, 1979.
67. Louis Herbert Gray, *The Mythology of all Races, in thirteen volumes*, New York, 1964, vol. IV.
68. Manguica S., *Colinda. Însemnătatea ei astronomică și calendaristică. În călindariu julianu, gregorianu și popolaru romanu*, Brașov, 1881.
69. Manolescu N. *Istoria critică a literaturii române*, vol .I, Ed. Minerva, București.
70. Marcea P. I. *Slavici*, Editura Pentru Literatură, 1965.
71. Maria Cuceu, *Nimăești un sat de pe valea Crișului Negru*, Editura Napoca Star, Cluj- Napoca, 2004.
72. Marian S. Fl., *Nașterea la români*, București, 1892.
73. Marian S. Fl., *Sărbătorile la români*, I, 1898.
74. Marienescu At. M., *Poesia populară, Colinde culese și corese*, Budapesta, Tip. „J. Herz”, 1859, Brosiura II, Viena, Editura autorului, 1867.
75. Mihai Bruchental- profesor pensionar, Beiuș, *Texte populare utilizate în compozițiile sale, vol. I-IV*, București, Manuscris A.F.A.R. Colinde vol. I- VI, cota 1760-1765.
76. Moise I., *Confrerii carpatice de tineret. Ceata de feciori*, Editura Imago, Sibiu, 1999.
77. Mușlea I., *Scheii de la Cergău și folclorul lor, Cercetări etnografice și de folclor*, Editura Minerva, București, 1971 – I, 1972-II.
78. Neagu I. Gh., *Colinde din Ialomița, Roșiorii de Vede*, 1946
79. Neață I. *Luceafărul, Contribuții monografice*, Editura Facla, Timișoara, 1984.
80. Neață Ion, *Contribuții monografice*, Editura Facla, Timișoara 1984.
81. Neș Teodor, *Oameni din Bihor*, Oradea, 1937.

82. Oișteanu A., *Motive și semnificații mito-simbolice în cultura tradițională românească*, Editura Minerva, București, 1989.
83. P. Caraman, *Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi, Contribuție la studiul mitologiei creștine din Orientul Europei*, Iași, Institutul de Arte grafice, „Presa bună”, 1931.
84. Pamfile T., *Jocurile de copii*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 21.
85. Pamfile T., *Crăciunul*, Librăriile Socec și Comp. București, 1914.
86. Pann A., *Versuri muzicești ce se cântă la nașterea Mântuitorului nostri Iisus Hristos și în alte sărbători ale anului*, București, tipărite în privilegiata Tipografie, 1830.
87. Panțel G., *Revista Luceafărul. Marcă Europeană*, Editura Academiei Române, București, 2008.
88. Papahagi T., *Mic dicționar folkloric*, București, Editura Minerva, 1979.
89. Pavelescu Gh. *Studii și cercetări de folclor, Folclorul revistei Familia*, Editura Minerva, București, 1971.
90. Păsculescu N. , *Literatură populară românească*, București, *Socec și comp. și Sfetea*, 1914, Academia Română, *Din viața poporului român*, culegeri și studii, XXII.
91. Perpersicius, *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*, vol. II, 1958-1962, Editura pentru Literatură, 1964.
92. Petrușan Gh., *Iosif Vulcan și revista Familia*, Foaie enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni, 1992, Szeged.
93. Pierr Chamu, *Civilizația Europei în secolul luminilor*, vol I, București, 1986.
94. Pop D., *Obiceiuri agrare în tradiția populară românească*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1989.
95. Pop Dumitru, *Din istoria preocupărilor pentru folclorul bihorean*, Comitetul de cultură și artă a județului Bihor, 1968.
96. Pop M., *Obiceiuri tradiționale românești*, București, 1976.
97. Popa M., *Pagini Bihorene*, Editura Universității din Oradea, 2003.
98. Potoran E., *Poezii Bihorului*, Oradea, 1934.
99. Prof. Dr. Ene Braniște, *Liturgica generală*, Editura IBM, 1993.
100. *Revista Luceafărul*, VII, 1908, nr. 11, 12, 13.
101. Rosetti Al., *Colindele religioase la români*, Editura Librăriile Cartea Românească, București, 1920.
102. Rosetti Al., *Colindele religioase la români*, Extras din *Analele Academiei Române*, seria II, Tom XL, București, Cartea Românească, 1920.

103. S. Manguica, *Călindariu julianu, gregorianu și poporalu român*, Brașov, tip. Alexi, 1881
104. Sabina Ispas *Colindatul tradițional românesc. Sens și simbol*. Editura Seculum Visual, București, 2007.
105. Sabina Ispas, *Flori dalbe de măr*, Editura Academiei României, București, 1987.
106. Sartori P. , *Sitte und Brauch*, Leipzig, 1910.
107. Schuller K., *Kolinde, eine Studie uber rumanische Weinachtslieder Neujahrsgabe*, Hermannstadt, Theodor Steinhausen, 1860.
108. Tăslăuanu O. C., *Balade românești*, în *Luceafărul*, VIII, 1909, nr. 2.
109. Tăslăuanu O. C., *Literatura populară*, în *Luceafărul*, I, 1902, nr 5.
110. Tăslăuanu O. C., *Octavian Goga. Amintiri și contribuții la istoricul revistei Luceafărul. Partea I. Epoca budapestană*, București, Tipografia. „Bucovina”, 1939.
111. Teodorescu G. Dem., *Poesii populare române*, București, Tipografia Modernă, 1885.
112. Tocilescu G. Gr., *Materialuri folklorisice*, culese și publicate sub auspiciile Ministerului Cultelor și Învățământului Public, vol. I, *Poesia poporană*, Partea I- II, București, „Tip. Corpului Didactic”, 1900.
113. Todinca Vasile., *Sărbătoarea nunții*, Editura Eikon, Cluj Napoca, 2006.
114. Triteanu M., *Luceafărul (1902-1920)*, Editura Enciclopedică Română, București, 1972.
115. Vartolomei V. *Mărturii culturale bihorene*, Cluj, 1934.
116. Viciu A., *Colinde din Ardeal. Datini de Crăciun și credințe poporane*, Culegere cu anotațiuni și glosar, București, Libr Socec și Comp și C. Sfetea, 1914, Academia Română,
117. Wald H., *Limbaj și valoare*, Ed. Enciclopedică română, București, 1973.
118. Zaciu M., *Masca geniului*, Ed. pentru Literatură, 1967.